

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L3@regeringskansliet.se
lena.hagglof@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian Upphovsrätten på den digitala inre marknaden (Ds 2021:30) (JU2021/03517)

Patent- och registreringsverket, PRV, är myndigheten med ett samlat ansvar för immaterialrätt och ansvarar för att skydda innovationer med hjälp av patent, design- och varumärkesskydd. PRV ska långsiktigt främja tillväxten samt stärka innovationsförmågan och konkurrenskraften i hela landet genom att informera om, och bidra till ökad förståelse för, hanteringen av immateriella tillgångar inklusive upphovsrätt hos företag, offentliga aktörer och allmänhet.

PRV har fått möjlighet att yttra sig över ovan angivet betänkande och besvarar remissen utifrån det perspektiv som utgör myndighetens huvudsakliga ansvarsområden.

Sammanfattning

PRV tillstyrker de föreslagna lagändringarna i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, lagen (2016:977) om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och lagen (2017:322) om medling i vissa upphovsrättstvister.

PRV föreslår att begreppet upphovsman i lagstiftningen ersätts med det könsneutrala och numera vedertagna *upphovsperson*.

PRV välkomnar de föreslagna utredningarna om inskränkningar i upphovsrättslagen.

PRV föreslår att verket blir samordnande aktör för webbportalen som samlar verk som inte finns i handeln.

PRV tillstyrker förslaget att verket ska tillhandahålla en förteckning över personer som förklarat sig villiga att medla i vissa upphovsrättsliga tvister.

PRV redovisar sina synpunkter i övrigt nedan.

5 Nya inskränkningar i upphovsrätten

5.1 Allmänna utgångspunkter

PRV välkomnar den föreslagna utredningen om inskränkningar i upphovsrätten, särskilt vad gäller parodiundantaget.

5.2 Framställning av exemplar för text- och datautvinning

PRV tillstyrker bestämmelserna om text- och datautvinning. Bestämmelsen följer av direktivet och är obligatorisk. Att bestämmelsen även omfattar fotografiska bilder är korrekt i förhållande till direktivets syfte.

5.3 Användning av verk vid undervisning

PRV tillstyrker förslaget. PRV anser dock att tolkningen av begreppet ”säker elektronisk miljö” kan behöva utredas närmare. Se nedan under 17.1.

5.4 Framställning av exemplar för bevarandeändamål

Motsvarande bestämmelse finns redan idag gällande rätt till exemplarframställning för bevarandeändamål för arkiv och bibliotek. Det följer av direktivet att bestämmelsen måste utvidgas till att omfatta även museer och film- och ljudarvsinstitutioner samt att alla typer av verk omfattas, därmed även datorprogram.

6 Kulturarvsinstitutioners användning av verk som inte finns i handeln

6.1 En gränsöverskridande avtalslicens

PRV tillstyrker förslaget att använda benämningen ”verk som inte finns i handeln”, då direktivets terminologi ”utgångna verk” leder tankarna till verk där upphovsrätten löpt ut, vilket skulle vara missvisande. Bestämmelsen är en parallell till inskränkningen som möjliggör exemplarframställning för bevarandeändamål. Kulturarvsinstitutioner har rätt att framställa exemplar av verk som inte finns tillgängliga kommersiellt. Inskränkningen införs i form av en avtalslicens. Det är en förutsättning att det är fråga om icke kommersiella utnyttjanden, att uphovspersonens ideella rätt respekteras samt att uphovspersonen inte har meddelat förbud mot exemplarframställningen. Även de närliggande rättigheterna omfattas (exempelvis fotografiska bilder).

6.3 Särskild information i samband med användning

Enligt direktivet ska information om verk som inte finns i handeln laddas upp i en särskild webbportal som tillhandahålls av EUIPO. PRV tillstyrker utredningens förslag att reglera detta genom en förordning.

Vad gäller uppbyggnaden av databasen och de funktioner databaser avser bidra med framstår det som om det finns liknelser till databasen för herrelösa verk. PRV noterar att det enligt förslaget till uppbyggnad av databasen ska utses en samordnande aktör i varje medlemsstat.¹ På samma sätt som är fallet med herrelösa verk torde PRV vara bäst lämpad som samordnande aktör gällande den nu aktuella databasen.

¹ EUIPO: The Out-of-Commerce Works Portal - High Level Specification Version 0.12 – 17/12/2019, s. 12.

7 Avtalslicenser

Inga kommentarer. Den svenska modellen med avtalslicenser uppfyller redan direktivets krav.

8 Medling vid licensiering av filmverk för beställvideotjänster

Se nedan under 17.3.

9 Fria återgivningar av bildkonstverk

Det bör ytterligare utredas huruvida vissa kategorier av konstverk ska exkluderas i denna bestämmelse. Enligt utredningen är det tveksamt om brukskonst och byggnadskonst skulle tillhöra kategorin bildkonstverk, men samtidigt står det enligt utredningen klart att exempelvis skulpturer är alster av bildkonst. En uppdelning enligt den som föreslås, där åtskillnad görs mellan brukskonst, byggnadskonst och bildkonst, avviker från den riktning som domstolspraxis på området tagit. (Det finns ju redan en rätt att fritt avbilda byggnader och offentlig konst...)

10 En ny rättighet för utgivare av presspublikationer

PRV anser att begreppet *utgivare* bör förtydligas och att det bör framgå huruvida även till exempel fotografiska bilder ska ge rätt till ersättning för skaparna av innehållet i publikationen. Se under 17.1.

11 Fördelning av ersättning i vissa fall

PRV instämmer i utredningens slutsats att direktivets artikel 16 om ersättningar som kommer från användande av verk genom en inskränkning, exempelvis privatkopieringsersättning, inte kräver någon lagstiftningsåtgärd. Regeln är fakultativ och liknande bestämmelser finns redan i svensk lag.

12 Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster

12.6 Användarnas rättigheter.

PRV välkomnar förslaget att en bredare översyn av parodiundantaget görs, vilket också är påkallat efter de senaste årens rättspraxis i svenska domstolar, där nya tolkningar och begrepp blivit aktuella och där svenska rättsprinciper inte helt överensstämmer med praxis från EU-domstolen. Bestämmelsen behöver göras teknikneutral och det krävs att parodiundantaget snarast kodifieras (eller rättare sagt införs) i svensk lag för att undvika rättsförluster för gemene man och i förlängningen en inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter.

12.8 Klagomål och tvistlösning

PRV tillstyrker förslaget att verket ska tillhandahålla en förteckning över personer som förklarat sig villiga att medla i tvister om tillämpningen av bestämmelser rörande upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster. Det framstår också som lämpligt att detta anges i förordningstext. PRV ser gärna en tydlig instruktion om hur förteckningen ska hållas aktuell.

Om PRV, utöver att föra förteckningen över medlare, också tilldelas uppgifter rörande auktorisation eller certifiering behöver frågan om finansiering utredas närmare.

Om Regeringen anser det lämpligt kan det tänkas att PRV:s uppdrag kan komma att innefatta tillhandahållande av medling som sådan. Detta skulle kräva utbildning av befintlig personal eller rekrytering av ny personal. Beroende på uppgiftens omfattning kan detta komma att påverka myndighetens anslag.

13 Nya regler om överlåtelse av upphovsrätt

PRV anser att regeln om rätt till ytterligare skäligen ersättning är otydligt formulerad i lagförslaget. Se nedan under 17.1.

14 Övriga bestämmelser i direktivet

Inga kommentarer.

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Inga kommentarer.

16 Ekonomiska och andra konsekvenser

PRV instämmer i stort i utredningens slutsatser. Beroende på omfattningen av de uppgifter som föreslås för PRV då det gäller medling behöver det dock övervägas om detta skulle kräva ett utökat anslag för myndigheten.

17.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

2 kap. 13 § Användning av verk vid undervisning

Det finns en risk att begreppet ”säker elektronisk miljö” vid användning av verk vid distansundervisning leder till tolkningsproblem. Vad som rent tekniskt är en säker elektronisk miljö kan många gånger vara svårt att avgöra. Då uppkommer också frågor om ansvar vid eventuellt intrång i de elektroniska miljöerna.

3 kap. 29§ Upphovsmannens rätt till ersättning

Regeln om ytterligare ersättning ”bestsellerregeln” är något otydligt utformad. I artikel 20 i direktivet anges att medlemsstaterna ska säkerställa att upphovsmän och utövande konstnärer eller deras representanter har rätt att göra anspråk på ytterligare, lämplig och skäligen ersättning från den part med vilken de ingått ett avtal om utnyttjande av deras rättigheter [...] om den ursprungligen överenskomna ersättningen visar sig vara oproportionerligt låg i förhållande till alla senare *relevanta direkta och indirekta intäkter som härrör från verken*.

Av författningskommentaren på s. 254 går det utläsa att alla intäkter, även från försäljning av kringprodukter ska räknas in. Därmed borde, trots att det enligt utredningen i denna bestämmelse finns stort utrymme för att utforma den svenska lagtexten, den svenska lagtexten lägga sig närmare direktivet för att visa lagstiftarens intentioner även i lagtexten. Om lagtexten utformas alltför snävt kan det leda till uppfattningen att direktivet inte är korrekt implementerat i svensk lag.

Fråga uppkommer även vad som ska gälla vid en överlåtelse som omfattar flera verk och där ett av verken blir en stor succé, medan de andra verken i princip inte leder till några intäkter

5 kap. 48 b, c, och d §§ Utgivare av presspublikationer

Utgivarens rättighet stadgas i 48 b §. Begreppet presspublikation definieras i 48 c §. Det finns däremot inte någon definition av *utgivare* i det nu aktuella lagförslaget. Utgivare har en tydlig innebörd i tryckfrihetsförordningen. Det anges i författningskommentaren (sidan 272) att med utgivare i denna

bestämmelse avses en tjänsteleverantör och att det därmed inte finns någon koppling till tryckfrihetsförordningens bestämmelser om utgivare. För tydlighetens skull bör det framgå av lagtexten att det rör sig om två skilda begrepp. Antingen genom att använda ett annat begrepp, till exempel *leverantör* eller *framställare* i 48 b § eller genom en förklaring i 48 c § om vad som menas med utgivare i denna kontext.

48 d § anger att de upphovspersoner vars verk ingår i en presspublikation har rätt till *lämplig* ersättning. PRV anser att *skälig* ersättning är en bättre formulering, då det följer det gängse språkbruk som används i lagstiftning av detta slag och ordet *lämplig* kan få det att framstå som på vilket sätt upphovspersonen ska få betalt.

Det framgår inte av utredningen om rätten till ersättning även omfattar närstående rättigheter, närmare bestämt fotografiska bilder. Om ersättningen endast ska gälla upphovsrättsliga *verk* riskerar regeln att inte uppnå sitt syfte då nyhetsbilder kan vara *fotografiska bilder* och inte fotografiska verk. Dessutom är regeln i 48 b § och artikel 15 direktivet utformad som en rättighet som gäller publikationen i sig, utan krav på verkshöjd, och därmed borde de närstående rättigheterna omfattas.

17.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:322) om medling i vissa upphovsrättstvister

I lagförslaget 5§ 4p anges att domstolen ska *besluta* om medling, om *motparten [...] inte motsätter sig medling [...]* när det gäller en tvist enligt 1a§, dvs. vad gäller beställvideo.

Logiken bakom dessa resonemang är svåra att följa. Om domstolen ska besluta om medling när tvisten rör beställvideo ställs krav på att parterna ska vara överens om att medling ska ske. Detta rekvisit exkluderas då det gäller radio- och TV-företag. I stället anges i författningskommentaren att punkt 5 kan bli aktuell, det vill säga att domstolen finner att det finns annan särskild anledning att avslå ansökan.

Formuleringen leder till en ologisk och svårtolkad bestämmelse. Frivillighet vid medling betonas i direktivets skäl och ska enligt lagförslaget bara gälla denna utökning i den svenska lagen. I praktiken kan denna detalj komma att ha en begränsad betydelse i medlingsprocessen. Lagtekniskt borde det vara att föredra om bestämmelsen i 4p. att parterna ska vara överens gäller för såväl tvister om ingående av avtal gällande radio- och TV-företag som för beställvideo på internet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Peter Strömbäck efter föredragning av avdelningsjuristen Martin Berger. I den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Magnus Ahlgren, seniora juristerna Catharina Ekdahl och Mats Nordenborg samt juristen Sofie Grettve von Rosen deltagit.

Peter Strömbäck

Martin Berger